

Det kongelige helse- og omsorgsdepartement

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
Sak nr. 2015/3886 / FMAAEGN

Dato
07.12.2015

Høringssvar om rett til sykehjem eller tilvarende bolig

Det vises til Helse- og omsorgsdepartementets (HOD) brev av 09.2015, mottatt her 07.09.2015, med vedlagt høringsnotat med forslag til lovendringer.

Innledningsvis vises det til HODs uttalelser om at retten til sykehjem allerede er en plikt kommunene har etter dagens regelverk. Målet med endringene er å tydeliggjøre denne plikten. Vi støtter intensjonen, men mener at lovforslaget heller svekker enn styrker rettigheten.

I pkt. 43, side 20, omtaler høringsbrevet rett til sykehjemsplass, og hevder at «*Enkelte brukere og pårørende opplever ikke at det foreligger en slik rett i dagens regelverk*». Det at retten er «svak» synes å være en av hovedbegrunnelsene til å fremme lovforslaget. Fylkesmannen skal bemerke at 1282 klager på landsbasis ikke er mange. Under pkt. 2.6.1 i høringsbrevet fremgår det at landets fylkesmenn gir medhold i totalt 1/3 av klagen på pasientrettigheter generelt. Når det gjelder plass i sykehjem eller annen institusjon spesielt, er andelen som får medhold nøyaktig den samme. Det er mulig at befolkningen i langt større grad burde klage over manglende oppfyllelse av sine rettigheter, men dette viser etter vår mening at det ikke er noen reell forskjell på rett til institusjonsopphold og andre rettigheter. Vi viser i den sammenheng til Fylkesmannen i Vestfold sin uttalelse om «rett til vedtak».

Det kan opplyses at det svært sjelden forekommer forvaltningsklager som omhandler avslag på sykehjemsplass i Aust-Agder. Fra 2005 til d.d. foreligger det 17 klager hos Fylkesmannen i Aust-Agder, hvorav flere omhandler klage på dobbeltrom eller ønske om vedtak om langtidsplass i stedet for korttidsplass. Tilsvarende er det også få klager på helsetjenester i omsorgsboliger.

Slik Fylkesmannen ser det, vil forslaget føre til en svekkelse av de rettighetene man allerede har i dag. Bakgrunnen for denne uttalelsen er følgende:

- I forslaget til lovteksten i lov om helse- og omsorgstjenester tas retten til opphold i sykehjem og institusjon ut av lovens § 3-2 nr. 6 c. Retten til institusjonsplass uttrykkes i dag som et imperativ: «For å oppfylle ansvaret etter § 3-1 skal kommunen blant annet tilby følgende:....» Etter vårt syn er endringsforslaget en klar svekkelse av rett til en konkret og individuell behovsvurdering som allerede foreligger med dagens

lovtekst. Det er ikke ønskelig at dette løsrives fra de andre tjenestene som kommunens skal yte. Slik loven er i dag er det bare omsorgslønn (§ 3-6) og BPA (§ 3-8) som ikke kommer inn under dagens gjeldende § 3-2 som ramser opp hva kommunen skal tilby.

- Innføring av ventelister for de som i kan bo hjemme, men som oppfyller kriteriene for tildeling av langtidsopphold, oppfattes av Fylkesmannen som en motsetning til departementets intensjon om rettighet. Så lenge kommunen selv skal vurdere brukerens behov, selv lage kriterier for tildeling, og stå relativt fritt til å velge hjelpeform, vil Fylkesmannen på bakgrunn av erfaring anta at brukernes rettigheter svekkes. Den manglende tidsestimering av opphold på ventelisten, er også avgjørende for dette synspunktet.

Fylkesmannen i Aust-Agder legger til grunn at kommunene må avgjøre en søknad om sykehjemsplass med å tildele eller ikke tildele. Vi har av den grunn ikke godtatt ventelister. I praksis har det likevel vært slik at dersom den kommunale kapasiteten har vært sprengt, kan vi for en kort periode godtatt at forsvarlig hjelp iverksettes i hjemmet dersom vedkommende fyller kriteriene for sykehjemsplass. Det må i slike vedtak presiseres hva slags tiltak som (midlertidig) skal iverksettes i hjemmet, og av forutsigbarhetsårsaker fremkomme når det kan forventes at vedtaket om sykehjemsplass kan iverksettes. På den måten ivaretas bl.a. klagemuligheten.

- Forslaget til lovteksten i lov om helse- og omsorgstjenester § 3-2 a andre ledd, omhandler forskrift om venteliste. I andre ledd andre punktum omtales «pasienter og brukere som ville vært best tjent med langtidsopphold», men som bor hjemme i påvente av langtidsplass. Etter vårt synt er denne språkformen (noen som kan komme til å skje i fremtiden) en klar svekkelse av rettigheter, da disse pasientene etter dagens lovverk allerede er sikret en rett til sykehjem.
- Omsorgsboliger med heldøgns omsorgstilbud har vært gjenstand for et defineringsspørsmål siden begrepet ble innført i forbindelse med Handlingsplan for eldreomsorgen (1998). Spørsmålet er hva som menes med heldøgns omsorg. Må det være personell til stede 24 timer pr. døgn i umiddelbar avstand til enheten, eller må det påregnes en viss ventetid, f.eks. på natten? Og i så fall: Hva er «forsvarlig» ventetid? For mange brukere vil kommunen med rette kunne hevde at tilbudet er forsvarlig og dekker nødvendig hjelp, uten fast bemanning. Selv med avansert velferdsteknologi vil dette likevel oppleves som svært utrygt for mange brukere, særlig på nattestid.
- I alle kommunene i Aust-Agder driftes hjelpen i omsorgsboligene fra hjemmebaserte tjenester (hjemmesykepleien) i kommunen. Gjennom tilsynsvirksomheten og klagesaksbehandlingen, har Fylkesmannen erfaring fra at hjemmebaserte tjenester ikke bestandig utfører medisinsk behandling som overstiger et visst nivå, f.eks. intravenøs behandling. Det blir heller ikke foretatt en systematisk observasjon av den enkelte bruker, og tilstander som dehydrering, avmagring, økt forvirring blir ikke fanget opp. For å kunne bruke begrepet «tilsvarende boliger» som sykehjemsenheter, vil det for mange kommuner måtte iverksettes en omfattende opplæring, omorganisering og kanskje en kulturendring, av hjemmebaserte tjenester.

- Vi viser til Fylkesmannen i Vestfold sin uttalelse om økonomiske konsekvenser da dette forslaget helt klart vil påføre kommunene økte utgifter.

Oppsummering

Fylkesmannen i Aust-Agder stiller seg ikke bak forslaget til lovendring.

Det er pr. i dag ikke mulig å likestille hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester med en sykehjemsplass. Lovteksten kan tolkes som en svekkelse av rettighetene til en sykehjemsplass. Innføring av ventelister til de som fyller vilkårene, bør ikke innføres.

Slik Fylkesmannen ser det, vil departementet lettere kunne oppnå intensjonen om *tydeliggjøring av rettigheten* i rundskriv eller en melding.

Med hilsen

Anne-Sofie D. Syvertsen
fylkeslege

Brevet er elektronisk godkjent og sendes uten underskrift.
Saksbehandler: Egil Nordlie, telefon: 37017530